

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 marca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Siwek (przewodniczący)

SSN Adam Roch

SSN Paweł Kołodziejski (sprawozdawca)

w sprawie **J. N.**

o wydanie wyroku łącznego

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w dniu 19 marca 2024 r.,

kasacji wniesionej przez prokuratora Prokuratury Okręgowej w Olsztynie, na
korzyść skazanego,

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie

z dnia 25 lipca 2023 r., sygn. akt VII Ka 492/23,

utrzymującego w mocy wyrok łączny Sądu Rejonowego w Mrągowie

z dnia 26 kwietnia 2023 r., sygn. akt II K 352/22,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w Olsztynie do ponownego rozpoznania w
postępowaniu odwoławczym.**

Paweł Kołodziejski Marek Siwek Adam Roch

UZASADNIENIE

J. N. został skazany prawomocnymi wyrokami:

1. łącznym Sądu Rejonowego w Nidzicy z dnia 31 października 2019 r., w sprawie II K 263/19, którym orzeczono wobec niego łączną karę pozbawienia wolności w wymiarze 4 lat i 10 miesięcy, łącząc kary pozbawienia wolności orzeczone wyrokami:
 - Sądu Rejonowego w Szczytnie z dnia 6 września 2018 r., w sprawie II K 506/17 za przestępstwo z art. 180a k.k. popełnione w dniu 16 maja 2017 r. na karę 6 miesięcy pozbawienia wolności,
 - Sądu Rejonowego w Nidzicy z dnia 25 kwietnia 2019 r., w sprawie II K 208/18 za przestępstwo z art. 279 § 1 k.k. i in. popełnione w dniu 28 marca 2017 r. na karę 4 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności;
(obliczenie kary: 9 maja 2019 r. – 3 marca 2024 r.);
2. Sądu Rejonowego w Szczytnie z dnia 6 lipca 2017 r., w sprawie II K 228/17 za przestępstwo z art. 180a k.k. popełnione w dniu 2 kwietnia 2017 r. na karę 4 miesięcy pozbawienia wolności (kara wykonana w okresie od 24 listopada 2017 r. do 24 marca 2018 r.);
3. Sądu Rejonowego w Mrągowie z dnia 17 grudnia 2021 r., w sprawie II K 231/18 za przestępstwo z art. 291 § 1 k.k. i in. popełnione w dniach od 23 sierpnia 2016 r. do dnia 9 czerwca 2017 r. na karę 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności (obliczenie kary: 3 marca 2024 – 30 sierpnia 2025 r.).
Sąd Rejonowy w Mrągowie, wyrokiem z dnia 26 kwietnia 2023 r., sygn. akt II K 352/22:
 1. na podstawie art. 569 § 1 k.p.k., art. 85 § 1 k.k. i art. 86 § 1 k.k. w brzmieniu sprzed 24 czerwca 2020 r. w zw. z art. 4 § 1 k.k., połączył skazanemu J. N. kary pozbawienia wolności orzeczone wyrokami opisanymi w pkt 1 i 3 w ten sposób, że wymierzył mu karę łączną w wymiarze 5 lat pozbawienia wolności;
 2. na podstawie art. 577 k.p.k. na poczet orzeczonej kary łącznej zaliczył skazanemu okresy dotychczas odbytych kar w połączonych sprawach;
 3. na podstawie art. 576 § 1 k.p.k. pozostałe rozstrzygnięcia zawarte w połączonych wyrokach, a nie objęte wyrokiem łącznym pozostawił do odrębnego wykonania;
 4. w pozostałej części postępowanie o wydanie wyroku łącznego umorzył;

5. na podstawie art. 624 § 1 k.p.k. zwolnił skazanego od kosztów sądowych w całości.

Z powyższym wyrokiem nie zgodził się prokurator, który zaskarżył go w całości na korzyść skazanego, podnosząc zarzuty obrazy przepisów prawa materialnego, tj.:

1. art. 4 § 1 k.k., polegającej na nierozważeniu, która z konkurujących ustaw jest dla skazanego względniejsza, na skutek wyrażenia mylnego poglądu, że z uwagi na to, że wyrok łączny w sprawie II K 263/19 Sądu Rejonowego w Nidzicy został wydany przed dniem 24 czerwca 2020 r., to należało w sprawie zastosować przepisy obowiązujące przed tym dniem, podczas gdy wyroki będące przedmiotem analizy w kwestionowanym wyroku łącznym zostały wydane zarówno pod rządami ustawy poprzednio, jak i obecnie obowiązującej, a nadto ustawodawca nakazuje dokonanie wyboru jednej z kolizyjnych ustaw poprzez porównanie stanu normatywnego z dnia orzekania w przedmiocie wydania wyroku łącznego oraz stanu normatywnego z czasu popełnienia każdego z przestępstw, czego Sąd zaniechał, co spowodowało nieobjęcie węzłem jednej kary łącznej wszystkich kar jednostkowych orzeczonych wyrokami II K 228/17 Sądu Rejonowego w Szczytnie, II K 506/17 Sądu Rejonowego w Szczytnie, II K 208/18 Sądu Rejonowego w Nidzicy i II K 231/18 Sądu Rejonowego w Mrągowie, za czyny pozostające w zbiegu realnym, w oparciu o ustawę względniejszą, aktualnie obowiązującą;
2. art. 85 § 1 k.k. w brzmieniu aktualnie obowiązującym, polegającej na nieobjęciu jednym węzłem kary łącznej kar pozbawienia wolności orzeczonych wyrokami II K 228/17 Sądu Rejonowego w Szczytnie, II K 506/17 Sądu Rejonowego w Szczytnie, II K 208/18 Sądu Rejonowego w Nidzicy i II K 231/18 Sądu Rejonowego w Mrągowie, pomimo tego, iż czyny osądzone tymi wyrokami pozostają w zbiegu realnym, skutkiem czego skazany został pozbawiony możliwości zaliczenia na poczet kary łącznej okresu kary 4 miesięcy pozbawienia wolności już odbytej w sprawie II K 228/17 Sądu Rejonowego w Szczytnie, co niewątpliwie wydłuża okres pobytu skazanego w jednostce penitencjarnej.

W konsekwencji prokurator wniósł o:

- zmianę pkt I. wyroku łącznego poprzez połączenie w oparciu o przepis art. 85 § 1 k.k. w brzmieniu aktualnie obowiązującym, kar pozbawienia wolności orzeczonych w wyrokach II K 228/17 Sądu Rejonowego w Szczytnie, II K 506/17 Sądu Rejonowego w Szczytnie, II K 208/18 Sądu Rejonowego w Nidzicy i II K 231/18 Sądu Rejonowego w Mrągowie i orzeczenie kary łącznej 5 lat pozbawienia wolności,
- zmianę pkt II. wyroku poprzez zaliczenie na poczet kary łącznej okresów kar już odbytych w sprawach objętych wyrokiem łącznym,
- uchylenie pkt IV wyroku łącznego,
- utrzymanie zaskarżonego wyroku łącznego w mocy w pozostałym zakresie.

Po rozpoznaniu tak skonstruowanej apelacji, Sąd Okręgowy w Olsztynie wyrokiem z dnia 25 lipca 2023 r., sygn. akt VII Ka 492/23, utrzymał w mocy zaskarżony wyrok (pkt I.) i zwolnił skazanego od kosztów sądowych za postępowanie odwoławcze (pkt II.).

Kasację od powyższego orzeczenia, na korzyść skazanego, wniósł prokurator, który podniósł zarzut rażącego i mającego istotny wpływ na treść wyroku naruszenia przepisu prawa procesowego, a mianowicie art. 433 § 1 i 2 k.p.k., polegającego na zaniechaniu przez Sąd Okręgowy w Olsztynie należytej i wszechstronnej kontroli odwoławczej orzeczenia sądu pierwszej instancji, zainicjowanej apelacją wniesioną przez prokuratora na korzyść skazanego J. N., poprzez nieprawidłowe rozważenie podniesionego w tejże apelacji zarzutu obrazy prawa materialnego – art. 4 § 1 k.k. odnoszącego się do nierozważania przez sąd pierwszej instancji, która z konkurujących ustaw jest dla tego skazanego względniejsza i w konsekwencji wydanie przez ten sąd wyroku łącznego w oparciu o przepis art. 85 § 1 i 2 k.k. w brzmieniu obowiązującym do dnia 23 czerwca 2020 r., zamiast w oparciu o ustawę względniejszą, aktualnie obowiązującą oraz podniesionego w apelacji jako drugi zarzutu obrazy art. 85 § 1 k.k. w brzmieniu aktualnie obowiązującym, poprzez niezastosowanie tego przepisu, jako względniejszego dla skazanego, w sprawie o wydanie wyroku łącznego, pomimo tego, że wszystkie czyny jednostkowe za które J. N. został skazany pozostają w realnym zbiegu przestępstw, skutkiem czego skazany został pozbawiony możliwości zaliczenia na poczet kary łącznej okresu 4 miesięcy pozbawienia wolności odbytej z wyroku Sądu Rejonowego w Szczytnie o sygn. akt II K 228/17, co w rezultacie

skutkowało utrzymaniem w mocy przez Sąd Okręgowy w Olsztynie wyroku łącznego Sądu Rejonowego w Mrągowie z dnia 26 kwietnia 2023 roku, sygn. akt II K 352/22 wydanego z naruszeniem przepisów prawa materialnego, wskazanych w wywiedzionej na korzyść skazanego J. N. apelacji.

Jednocześnie skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Olsztynie do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się oczywiście zasadna, co umożliwiło jej procedowanie i uwzględnienie na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

Rację ma skarżący, że sposób rozpoznania przez sąd *ad quem* zarzutów obrazy przepisów prawa materialnego podniesionych w apelacji jest daleki od standardów rzetelnej kontroli odwoławczej. Te zaś wyznaczone są przez art. 433 § 2 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k. Sąd Najwyższy wielokrotnie wskazywał, że zrealizowanie obowiązków wynikających z powyższych przepisów wymaga nie tylko niepomijania żadnego zarzutu podniesionego w środku odwoławczym, ale także merytorycznego ustosunkowania się do każdego z nich oraz wykazania konkretnymi, znajdującymi oparcie w ujawnionych w sprawie okolicznościach, argumentami, dlaczego uznano poszczególne zarzuty apelacji za trafne, bądź też bezzasadne (zob. m.in. wyrok SN z dnia 8 listopada 2023 r., II KK 327/23, LEX nr 3623719). Tym obowiązkom sąd odwoławczy w niniejszej sprawie nie sprostał.

W wywiedzionej apelacji prokurator słusznie zauważył, że ustawą z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 (Dz.U. z 2020 r., poz. 1086; dalej: ustawa COVID-19), która weszła w życie 24 czerwca 2020 r., zmienione zostały przesłanki wymiaru kary łącznej. Wskazana nowelizacja zasadniczo spowodowała powrót do stanu prawnego sprzed 1 lipca 2015 r., a zatem modelu, w którym kara łączna wymierzana jest w przypadku realnego zbiegu przestępstw, rozumianego jako popełnienie przez sprawcę kilku (co najmniej dwóch) przestępstw, zanim zapadł pierwszy wyrok, chociażby nieprawomocny, za którekolwiek z nich. Co więcej, umożliwiła objęcie węzłem kary łącznej także kar,

które zostały już w całości wykonane. Prokurator podniósł również, że przepisy art. 81 ust. 1 i 2 ustawy COVID-19 nie wyłączają stosowania art. 4 § 1 k.k. w sytuacji, gdy niektóre z kar, których połączenie sąd rozważa w postępowaniu w przedmiocie wydania wyroku łącznego, zostały prawomocnie orzeczone przed 24 czerwca 2020 r., a inne po tej dacie. Taka też sytuacja miała miejsce w niniejszej sprawie, gdyż wyrok Sądu Rejonowego w Mrągowie z dnia 17 grudnia 2021 r., sygn. akt II K 231/18 uprawomocnił się po 24 czerwca 2020 r. W ocenie prokuratora za zastosowaniem nowych przepisów przemawiała możliwość objęcia wyrokiem łącznym odbytej już przez skazanego kary 4 miesięcy pozbawienia wolności, orzeczonej wyrokiem Sądu Rejonowego w Szczytnie z dnia 6 lipca 2017 r., sygn. akt II K 228/17, co byłoby dla niego korzystniejsze. Był to zresztą pierwszy chronologicznie wyrok, wyznaczający granicę zbiegu realnego. Przepisów, za które J. N. został skazany pozostałymi wyrokami, popełnione zostały bowiem przed dniem 6 lipca 2017 r.

Sąd *ad quem* odnosząc się do argumentów prokuratora wyraził pogląd, iż brak było podstaw do zastosowania aktualnie obowiązujących przepisów dotyczących zasad wymiaru kary łącznej, w tym art. 85 § 1 k.k. w brzmieniu nadanym przez art. 38 pkt 3 ustawy COVID-19. Doszedł bowiem do wniosku, że *„realny zbieg przestępstw jako podstawa orzekania kary łącznej może mieć zastosowanie tylko i wyłącznie do prawomocnych skazań po 24 czerwca 2020 r.”*. Dodał również, że *„stan normatywny z czasu popełnienia przestępstw nie przewidywał możliwości orzekania kary łącznej na podstawie zbiegu realnego i dlatego też w ocenie Sądu Okręgowego niedopuszczalne jest »przenoszenie« tego stanu prawnego do orzeczeń wydanych przed 24 czerwca 2020 r. w sytuacji, gdy względniejsza pozostaje ustawa poprzednio obowiązująca”*. Analiza uzasadnienia zaskarżonego wyroku nie pozwala na kategoryczne stwierdzenie czy powodem podjętej przez sąd odwoławczy decyzji był pogląd prawny ograniczający stosowanie art. 85 § 1 k.k. w aktualnym brzmieniu do skazań po 24 czerwca 2020 r., czy też sam rezultat porównania konkurujących reżimów prawnych i uznanie przepisów obowiązujących przed ww. datą jako względniejszych. Niezależnie od powyższego kontroli odwoławczej nie sposób uznać za rzetelną.

Po pierwsze, zastosowaniu przepisu art. 85 k.k. w brzmieniu obowiązującym od 24 czerwca 2020 r. nie stoi na przeszkodzie fakt, iż wszystkie przestępstwa zostały popełnione przed tą datą, jeśli kara za chociażby jedno z nich została prawomocnie orzeczona w tym dniu lub później. W orzecznictwie Sądu Najwyższego słusznie podkreśla się, że przepisy art. 81 ust. 1 i 2 ustawy COVID-19 nie wyłączają stosowania art. 4 § 1 k.k. w sytuacji, gdy tylko jedna z kar, których połączenie sąd rozważa w postępowaniu w przedmiocie wydania wyroku łącznego, została prawomocnie orzeczona do dnia 23 czerwca 2020 r. albo po tej dacie (zob. m.in. postanowienie SN z dnia 13 października 2021 r., I KZP 2/21, OSNK 2021, nr 11-12, poz. 44; postanowienie SN z dnia 10 marca 2022 r., V KK 46/22, LEX nr 3410151). Taka też sytuacja miała miejsce w niniejszej sprawie, gdyż wyrok Sądu Rejonowego w Mrągowie z dnia 17 grudnia 2021 r. w sprawie II K 231/18 uprawomocnił się po wyznaczonej granicy czasowej, co otwierało możliwość zastosowania przepisów obowiązujących w chwili orzekania, w tym art. 85 § 1 k.k. w brzmieniu nadanym przez art. 38 pkt 3 ustawy COVID-19.

Po drugie, brak jest podstaw do twierdzenia, iż zwrot „zanim zapadł pierwszy wyrok” w rozumieniu art. 85 § 1 k.k. należy odnosić wyłącznie do skazań po 24 czerwca 2020 r. Bez znaczenia jest fakt, iż w tamtym czasie uregulowania dotyczące zbiegu realnego w odniesieniu do orzekania kary łącznej nie istniały. Istotą art. 4 § 1 k.k. jest bowiem zastosowanie ustawy względniejszej dla sprawcy, co oznacza, że jeśli będzie nią ustawa nowa, to należy ten stan prawny odnosić do wszystkich przestępstw i orzeczeń rozpatrywanych z punktu widzenia zasadności objęcia wyrokiem łącznym. Poszukując pierwszego chronologicznie wyroku należy więc wziąć pod uwagę wszystkie skazania, niezależnie od tego czy miały one miejsce przed 24 czerwca 2020 r. czy też później. Jak słusznie zatem zauważył skarżący, w realiach niniejszej sprawy będzie nim wyrok Sądu Rejonowego w Szczycinie z dnia 6 lipca 2017 r., sygn. akt II K 228/17. Wszystkie przestępstwa, za które J. N. został skazany pozostałymi wyrokami badanymi pod kątem objęcia wyrokiem łącznym zostały popełnione przed tą datą, a zatem pozostają w zbiegu realnym.

Po trzecie, zgodnie z ugruntowanym w orzecznictwie Sądu Najwyższego poglądem, względność ustaw dokonana w ramach stosowania art. 4 § 1 k.k. powinna być oceniana przez całościowe (zbiorcze) porównanie wszystkich rozwiązań

dotyczących orzekania w wyroku łącznym kary łącznej w obydwu stanach prawnych. Ustawą względniejszą jest w związku z tym ta ustawa, która – po przeprowadzeniu kompletnej oceny wszelkich skutków zastosowania owych konkurujących ze sobą ustaw – *in concreto* przewiduje dla danego skazanego łagodniejsze konsekwencje (zob. m.in. wyrok SN z 13 maja 2022 r., V KK 211/21, LEX nr 3438178). Skoro zatem w obecnie obowiązującym stanie prawnym nie ma przeszkód do objęcia wyrokiem łącznym kary już wykonanej, to obowiązkiem sądu *ad quem* było uwzględnienie tej okoliczności przy ocenie ustawy względniejszej. Tymczasem dokonując wyboru konkurujących reżimów prawnych, sąd odwoławczy ograniczył się wyłącznie do porównania minimalnych sankcji możliwych do wymierzenia w oparciu o art. 86 § 1 k.k. oraz rodzaju kar (jednostkowych lub łącznych) podlegających łączeniu. Zupełnie pominął natomiast wskazaną już kwestię możliwości objęcia węzłem kary łącznej odbytej już przez skazanego kary 4 miesięcy pozbawienia wolności, która orzeczona została wyrokiem Sądu Rejonowego w Szczycinie z dnia 6 lipca 2017 r., sygn. akt II K 228/17. Jak słusznie zauważył prokurator, kwestia ta w istotny sposób mogła wpłynąć na ocenę, która ustawa – obowiązująca w chwili orzekania, czy w chwili popełnienia przestępstw – była względniejsza.

Reasumując, sąd *ad quem* nie odniósł się w sposób rzetelny do zawartych w apelacji prokuratora zarzutów dotyczących obrazy przepisów art. 4 § 1 k.k. i art. 85 § 1 k.k., co stanowiło rażące naruszenie art. 433 § 2 k.p.k. Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w Olsztynie do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym, w toku którego uwzględnione zostaną wyrażone powyżej zapatrywania prawne (art. 442 § 3 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k.).

[J.J.]

(r.g.)